

2014-2019 aportul său în procesul de îmbunătățire a sănătății populației. Actualmente, se impune o colaborare complexă a tuturor actorilor pentru implementarea la toate nivelele a Strategiei OMS O singură sănătate.

Totodată, este necesară o remediere urgentă a structurii și a funcțiilor subdiviziunilor igienice ale Agenției Naționale pentru Sănătate Publică, cu înlăturarea inechităților admise în perioada voluntarismului în reorganizarea instituției, precum și restabilirea funcționalității Serviciului de Supraveghere de Stat a Sănătății Publice, cu formarea Institutului Național de Sănătate Publică, separat de Inspectoratul Sanitar.

Bibliografie

1. Bradley J. Willcox, D. Craig Willcox, Makoto Suzuki. *Secretul longevității. Programul Okinawa*. București: Editura "Paralela 45", 2006. 395 p. ISBN (13) 978-973-697-673-5.
2. Danzon M., Charpak Y. *Notre sante dans l'arene politique mondiale. Crises sanitaires, lobbies en tous genres, etc.* Le dessous des cartes par deux anciens experts de l'OMS. Paris: Editions Belin, 2016. 254 p. ISBN 978-2-7011-9599-5.
3. Ion Bahnarel, Valeriu Pantea. Marele savant Nicolae Testemițanu. In: *Nicolae Testemițanu – nume devenit simbol*. Chișinău: Editura "Epigraf", 2017. 528 p.
4. *Jaloanele edificării sănătății publice în Republica Moldova*. 2013. 256 p.
5. Nicolae Opopol, Valeriu Pantea, Ion Bahnarel, Grigore Friptuleac, Ana Volneanschi. Secvențe ale etapelor de dezvoltare a științei igienice în Republica Moldova. In: *Sănătate Publică, Economie și Management în Medicină*, 2019, nr. 5(83).
6. Popușoi E. *Istoria medicinei și a ocrotirii sănătății în Republica Sovietică Socialistă Moldovenească*: tz. doc. hab. med., 1985.
7. Rapoartele anuale privind activitatea Serviciului de Supraveghere de Stat a Sănătății Publice pentru anii 2013-2019.
8. Zepca V., Cerbușca P., Bahnarel I. ș.a. *Ai grijă de sănătatea ta. Ghidul elevului*. Chișinău, 2014. 200 p. ISBN 978-9975-66-421-9.

Ion Bahnarel, dr. hab. med., prof. univ.,
președintele Societății Igieniștilor
din Republica Moldova,
șeful Catedrei de igienă generală,
USMF N. Testemițanu,
tel.: 069104631,
e-mail: ion.bahnarel@usmf.md

CZU: [61(092)+929](478)

NUME CE AU DEVENIT O GLORIE ÎN ȘTIINȚA MEDICALĂ

Gheorghe OSTROFEȚ,

IP Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie
Nicolae Testemițanu

Adesea, valoarea prețioasă a unor evenimente, lucruri, persoane este percepută și apreciată după ce toate acestea au trecut sau au fost pierdute. Sensul vieții este instalarea permanentă a scopurilor, iar frumusețea vieții constă în modalitatea de a realiza aceste scopuri. Aceste mari adevăruri se potrivește cum nu se poate mai bine vieții și activității renumiților savanți-igieniști și iluștri pedagogi Iacob Reznic și Henrieta Rudi.

Iacob Reznic, născut la 5 ianuarie 1902 în or. Orhei, a fost un eminent savant-igienist, doctor habilitat în științe medicale (1938), profesor universitar, Om Emerit în Știință al Republicii Moldova (1972).

După absolvirea Institutului de Medicină din Odessa în anul 1925, o mare perioadă din viață și-a petrecut-o în Ucraina, activând în calitate de medic-sanitar în domeniul igienei muncii în or. Odessa. Din 1930 își începe activitatea didactică și până în 1935 deține funcția de lector asistent, din 1935 până în 1937 – de conferențiar, iar din 1937 până în 1941 – de șef al Catedrei de igiena muncii la Institutul de Medicină din Odessa. În același timp (1939–1941) activează în calitate de decan al Facultății *Igienă și Sanitarie*.

Din anul 1941 până în anul 1945, Iacob Reznic a condus catedra de igienă generală a Institutului de Medicină din or. Samarkand. Din 1945 până în 1960 din nou conduce Catedra de igiena muncii la Institutul de Medicină din Odessa, activând concomitent (1945–1953) în funcția de decan al Facultății *Igienă și Sanitarie*.

Din anul 1960 și până la sfârșitul vieții sale (1979) se află în fruntea Catedrei de igienă generală la Institutul de Medicină din Chișinău. Chiar din primii ani de activitate la această catedră, funcțiile profesorului universitar Iacob Reznic s-au extins considerabil în legătură cu crearea Facultății *Medicină Preventivă*. Sub conducerea lui, pe baza catedrei nominalizate au fost create cursurile privind igiena: alimentației, muncii, mediului, a copiilor, radiațiilor, militară.

În activitatea sa didactică a ținut prelegeri admirabile, expuse cu simplitate și claritate, cu mare forță de convingere și seriozitate, reușind să insuflă studenților săi dragostea pentru disciplina Igienă. Savantul Iacob Reznic a elaborat în Republica Moldova

o nouă școală științifică – Igiена muncii în agricultură și toxicologia pesticidelor.

Prodigioasa activitate a profesorului Iacob Reznic s-a manifestat prin educarea unei generații de tineri savanți în igiena muncii, în igiena și toxicologia pesticidelor în viticultură, pomicultură, legumicultură, în igiena muncii la cultivarea și prelucrarea tutunului și a culturilor oleaginoase, la fabricile avicole. Colectivul Catedrei de igienă generală, condus de I. Reznic, a studiat condițiile de muncă ale muncitorilor de pe mașinile de plantare a răsadului de tutun și legume, cultivatoarele și agregatele de afânare a solului, de ploaie artificială, de pe agregatele folosite la plantarea pomilor, mașinile speciale pentru legumicultură, combinele pentru recoltarea castraveților, a tomatelor, pentru sortarea tomatelor.

Savantul Iacob Reznic menționa că în condițiile progresului tehnico-științific crește nivelul de încordare neuropsihică a organismului, în timpul lucrului apare hipodinamia, monotonia, de aceea se cere efectuarea obligatorie a măsurilor de profilaxie. Astfel, în lucrările sale el demonstrează cât de mult a crescut rolul medicilor-igieniști, care trebuie să colaboreze în strânsă legătură cu inginerii-construcții, cu savanți și specialiștii din domeniul protecției plantelor etc.

Datorită cercetărilor științifice efectuate de igieniști sub conducerea profesorului Iacob Reznic, au fost evidențiate operațiile tehnologice grave, de regulă efectuate manual, nocivitățile ș.a., care au determinat sarcinile principale de raționalizare a tehnologiei din producția agricolă, de înlesnire a muncii, de asanare a mediului ambiant etc.

Colaboratorii catedrelor de igienă au efectuat un șir de cercetări științifice pentru depistarea factorilor nocivi caracteristici anumitor ramuri ale agriculturii. Ei au elaborat măsurile profilactice necesare în munca în agricultură, pomicultură, legumicultură, de cultivare a tutunului, a culturilor eterooleaginoase etc. Însă Iacob Reznic spunea că sunt de rezolvat încă multe probleme igienice privind raționalizarea regimului de muncă și de odihnă, prevenirea bolilor necontagioase etc.

Iacob Reznic a îmbinat cu succes activitatea de cercetător științific cu cea de conducător științific în pregătirea mai multor teze de doctor în medicină, a unei teze de doctor habilitat în științe medicale, și anume: Г.Г. Рудь – *Гигиена труда в современном виноградарстве* (teză doc. hab. șt. med., 1970); Б.С. Руснак – *Фтор в источниках питьевого водоснабжения Молдавской ССР в связи с заболеваемостью кариесом и флюорозом зубов* (teză doc. med., 1965); В.С. Вангели – *Санитарно-токсикологическое изучение гексахлорбутана в качестве фунгицида для борьбы с филлоксерой* (teză

doc. med., 1965); Г.К. Спринчан – *Гигиеническое изучение условий труда и оздоровительные мероприятия на табако-ферментационных заводах Молдавии* (teză doc. med., 1966); И.М. Хэбэшеску – *Гигиеническая оценка условий и режима производственного обучения подростков 15–16 лет по профилю виноградарей в совхозах-техникумах Молдавии* (teză doc. med., 1966); В.С. Гудумак – *Некоторые показатели окислительно-восстановительных процессов при воздействии на животных гексахлорбутадиеном* (teză doc. med., 1969); Н.И. Букун – *Физиолого-гигиеническая характеристика ручных и машинных работ, не связанных с применением пестицидов, в садоводстве Молдавии* (teză doc. med., 1970); Г.Я. Ивась – *Влияние гексахлорбутадиена на некоторые белковые комплексы сыворотки крови и сосудисто-тканевую проницаемость в эксперименте* (teză doc. med., 1970); М.И. Попович – *Состояние кислотно-щелочного равновесия и некоторых показателей минерального обмена при воздействии гексахлорбутадиена* (teză doc. med., 1970); Л.Н. Сувак – *Носительство ДДТ среди населения Молдавии, не контактирующего с пестицидами, и некоторые стороны его неблагоприятного действия*, (teză doc. med., 1970); И.А. Дьячук – *Физиолого-гигиеническая оценка условий труда и оздоровительные мероприятия на индейководческих птицефабриках* (teză doc. med., 1981); Г.В. Острофец – *Комплексная гигиеническая оценка условий труда в табако-расадочных хозяйствах* (teză doc. med., 1978); Г.Е. Фриптуляк – *Физиолого-гигиеническая характеристика работ в овощеводстве открытого грунта* (teză doc. med., 1979).

Paralel cu activitatea didactică și științifică, profesorul universitar Iacob Reznic a activat cu succes și în domeniul public în calitate de membru al Colegiului medical al Ministerului Ocrotirii Sănătății din RSSM, președinte al Consiliului director al Societății igieniștilor și medicilor-sanitari din Moldova, membru al conducerii Societății igieniștilor din fosta URSS, igienist principal al Ministerului Ocrotirii Sănătății din Republica Moldova, membru al colegiului de redacție al revistelor *Igienă și sanitarie* (Moscovia) și *Ocrotirea sănătății* (RSSM).

Savantul Iacob Reznic a reprezentat întotdeauna, cu competență și demnitate, știința medicală a Moldovei la multe foruri de prestigiu. Pentru merite deosebite în pregătirea multor generații de medici, pentru rezultate frumoase în știință și în activitatea publică a fost distins cu patru medalii, iar în anul 1972 i s-a conferit titlul onorific Om Emerit în Știință al RSSM.

Toată activitatea profesională, lucrările științifice, monografiile profesorului universitar Iacob Reznic, precum și tezele discipolilor săi au fost dedicate în esență problemelor igienei în industrie și în agricultură. Aceste lucrări prezintă o valoare deosebită astăzi, când toți savanții, persoanele oficiale și formațiunile neoficiale, majoritatea deputaților discută situația igienico-ecologică. Însă problema în cauză trebuia soluționată cu mulți ani în urmă, când profesorul I. Reznic și alți oameni de știință, îndeosebi igienisti, scriau despre igienă și ecologie, discutau despre conținutul unor chimicale și substanțe toxice în produsele alimentare, laptele matern, conserve etc.

Profesorul universitar Iacob Reznic a muncit până în ultimele clipe ale vieții. În seara zilei când a fost pensionat, la vârsta de aproape 78 de ani, a suferit un atac de cord. Fiind transportat cu ambulanța, noaptea târziu, de la domiciliu la spital într-o stare gravă, el s-a adresat către apropiați cu următoarele cuvinte: „Culcați-vă și odihniți-vă, caci pentru voi mâine este o zi lucrătoare”. A doua zi, la 10 aprilie 1979, Iacob Reznic s-a stins din viață. Prin trecerea sa în eternitate s-a pierdut nu doar un dascăl, îndrumător și cercetător, ci și un om cu mare responsabilitate, răbdător, perseverent, înțelegător și disponibil pentru ajutorarea aproapelui.

Anul acesta s-au împlinit 85 de ani de la nașterea altui remarcabil savant, talentat organizator al științei, personalitate de un mare farmec – **Henrieta Rudi**. A fost foarte pasionată de igienă și fidelă științei, căroră le-a consacrat întreaga sa viață, s-a evidențiat prin interese științifice de o amploare neobișnuită și o capacitate uimitoare de a percepe și a aplica tot ce e nou și progresiv.

Henrieta Rudi s-a născut la 31 ianuarie 1934 în or. Tiraspol, într-o familie de intelectuali. După absolvirea școlii medii nr. 2 pentru fete, în anul 1951, cu medalie de argint, susține cu succes examenele de admitere la Institutul de Stat de Medicină din Chișinău. Absolvește acest institut în anul 1957 cu mențiune și este înmatriculată prin concurs în doctoratură la Catedra de fiziologie umană. În 1959 este repartizată la Catedra de igienă generală, unde lucrează în calitate de asistent, apoi de conferențiar, iar din 1971 – ca profesor universitar. În 1975, în urma unui concurs, ocupă postul de șef al Catedrei de igienă generală, pe care îl deține timp de 19 ani.

Henrieta Rudi a fost o personalitate de o înaltă erudiție și de o noblețe sufletească rară, inteligența ei bazându-se pe educația din familia cultă, cu tradiții cărțurărești. Prin felul său de a fi, prin buna pregătire intelectuală și profesională, a cucerit inimile discipolilor și stima colegilor de breaslă, a știut a ține alături de ei cadența în realizarea unor obiective concrete în

activitatea didactică, de cercetare, la lansarea unor lucrări de certă valoare.

Bogata experiență și succesele remarcabile ale Henrietei Rudi, profesor universitar, doctor habilitat în științe medicale, mare igienist, pedagog, își trag rădăcinile de la vestiții săi pedagogi și conducători științifici: savantul-igienist Iacob Reznic, savantul-fiziolog Anatol Zubcov ș.a. Fiind foarte conștientă de importanța muncii sale, depuse de-a lungul unei jumătăți de veac, reușește să rămână pentru miile de studenți, care i-au ascultat prelegerile și au făcut ore practice la catedră, un savant și un pedagog deosebit, care dădea dovadă de o maximă pregătire și seriozitate, dar și de multă modestie și îngăduință.

De-a lungul activității sale, Henrieta Rudi a scris mai multe lucrări științifice și indicații metodice privind problemele igienei, precum și teza de doctor în medicină *О выборе режима сокращенного рабочего времени в профессии с малой физической нагрузкой и большим напряжением анализаторного контроля*, teza de doctor habilitat în științe medicale *Гигиена труда в современном виноградостве*; prezintă rapoarte științifice în cadrul numeroaselor întruniri internaționale în Japonia, Cehoslovacia, Bulgaria. De asemenea, a participat activ și la forurile internaționale care au avut loc în Republica Moldova, prezentând rapoarte consacrate igienei muncii și toxicologiei.

Savantul Henrieta Rudi menționa că în condițiile progresului tehnico-științific crește nivelul de încordare neuropsihică în timpul lucrului, apare hipodinamia, monotonia, care cer măsuri urgente de profilaxie. Astfel, în lucrările sale ea argumentează rolul medicilor-igienisti, care trebuie să colaboreze strâns cu specialiștii din alte domenii ale economiei naționale, din învățământ.

Datorită cercetărilor științifice efectuate de către profesorul universitar Henrieta Rudi, au fost determinate operațiile tehnologice grele, efectuate manual, din diferite ramuri, nocivitățile etc., care au stat la baza raționalizării tehnologiei și a regimului de muncă și odihnă, înlesnirii muncii, asanării mediului ambiant, prevenirii bolilor necontagioase etc.

Henrieta Rudi a îmbinat armonios activitatea de cercetător științific cu cea de conducător științific în pregătirea tezelor de doctor în medicină și de doctor habilitat în științe medicale, și anume: Victor Vangheli – *Условия труда, работоспособность и здоровье рабочих плодоовощных консервных заводов* (teză doc. hab. șt. med., Kiev, 1990); Gheorghe Ostrofeț – *Evaluarea complexă a condițiilor de muncă ale operatorilor terminalelor video și elaborarea principiilor fiziologo-igienice ale regimurilor de muncă și odihnă* (teză doc. hab. șt. med., Chișinău, 2000); Maria Moraru – *Гигиена труда*

при возделывании эфиромасличных культур (teză doc. med., Kiev, 1983); Ana Volneanschi – *Условия труда на объектах химизации (склады, стационарные пункты) приготовления рабочих жидкостей и влияние комбинаций пестицидов на наследственность структуры соматических клеток* (teză doc. med., Kiev, 1986).

Studiile științifice efectuate sub conducerea profesorului universitar Henrieta Rudi și-au găsit oglindirea în următoarele monografii: *Igiena muncii în agricultură, Sfaturi igienice pentru agricultori, Aspecte privind igiena muncii operatorilor la computere, Computerele: probleme actuale ale igienei și fiziologiei muncii operatorilor, Probleme stringente ale igienei la etapa contemporană*. De asemenea, a optat pentru editarea literaturii didactice în limba de stat, personal caută să învețe limba și să respecte tradițiile poporului moldav.

Ca metodist de înaltă calificare, Henrieta Rudi acorda multă muncă, timp și voință pentru perfecționarea, integrarea și unificarea procesului didactic la catedră, mereu era la curent cu performanțele și noutățile din igienă, alte discipline medicale și pedagogia școlii superioare. A elaborat diverse lucrări, fiind autor sau coautor la trei manuale pentru uzul studenților, a publicat circa 200 de articole științifice în reviste internaționale sau republicane, comunicări rezumative la simpozioane și congrese internaționale. Printre cele mai valoroase lucrări didactice pot fi menționate: *Общая гигиена – руководство к практическим занятиям, Руководство к практическим занятиям по гигиене аптечных учреждений, Руководство к практическим занятиям по военной гигиене*.

Profesorul Henrieta Rudi, pe lângă munca științifică și didactică, a activat cu succes și în domeniul public în calitate de: președinte al Consiliului director al Societății Igieniştilor și Medicilor Sanitari din Moldova, președinte al Comisiei de atestare a medicilor din medicina preventivă din Republica Moldova, igienist principal al Ministerului Sănătății din republică; membru al colegiilor de redacție ale revistelor *Igienă și Sanitarie* (Moscova), *Освещение снăтăтăи* (Chișinău), *Краткая Медицинская Энциклопедия* (Moscova).

Prin modul său de a aborda problemele științifice, a inspirat și a îndemnat colegii spre o colaborare fructuoasă, menită să optimizeze procesul didactic. A asigurat procesul de instruire cu materialele ilustrative necesare, a implementat metode progresiste de învățare, a susținut și a stimulat munca studenților. Munca sa de savant, de cercetător și conducător științific, talentul de pedagog au fost prețuite atât în țară, cât și peste hotarele ei. Astfel, lucrările Henrietei Rudi consacrate igienei muncii

în agricultură au fost distinse cu cea mai înaltă mențiune a Academiei de Științe Medicale din Rusia – Premiul Erismann.

Profesorul universitar Henrieta Rudi a muncit până în ultima clipă. La 19 septembrie 2006 a trecut în lumea celor drepți. Dar numele și faptele ei vor rămâne veșnic în memoria tuturor aceluia care au cunoscut-o, iar posteritatea îi va fi recunoscătoare pentru tot ce a reușit să realizeze pe altarul medicinei.

Relațiile științifice și profesionale întemeiate de profesorul universitar Henrieta Rudi, stilul de muncă, devotamentul și profesionalismul său mereu vor sta la temelie activității discipolilor și prietenilor care-i continuă ideile pe tărâmul științific și pedagogic.

La final vom aduce cuvintele lui Lucian Blaga: "Personalitatea este un dar. Darul de a-ți transforma numele într-o formulă magică."

Gheorghe Ostrofeț, dr. hab. șt. med.,
profesor universitar, Catedra de igienă generală,
IP USMF N. Testemițanu,
e-mail: gheorghe.ostrofet@usmf.md

CZU: 613.96:613.22:377

EVALUAREA TIMPULUI ALOCAT ACTIVITĂȚII FIZICE ȘI A OBICEIURILOR ALIMENTARE ALE UNUI LOT DE ADOLESCENȚI DE LA UN COLEGIU TEHNIC

**Adriana ALBU, Dragoș-Cătălin GHICA,
Iolanda FOIA, Lucian INDREI,**

Universitatea de Medicină și Farmacie Grigore T. Popa,
Iași, România

Rezumat

Creșterea și dezvoltarea sunt două procese influențate de mai mulți factori interni și externi. În ceea ce privește factorii externi, timpul petrecut pentru efectuarea exercițiilor fizice și dieta joacă un rol important. Studiul a fost realizat pe un eșantion de 184 de adolescenți de la Colegiul Tehnic din Bacău. În studiu au fost incluse 67 de fete (36,41%) și 117 băieți (63,58%). A fost măsurat timpul alocat exercițiilor fizice și obiceiurilor alimentare. În majoritatea cazurilor (45,10%), timpul alocat exercițiilor a fost mai mic de 30 de minute. Diferențele de sex sunt semnificative din punct de vedere statistic la $p < 0,01$ ($f=2$, $\chi^2=17,125$) și se referă la fetele care acordă o atenție modestă activității fizice. Consumul de lapte este de 1 dată pe săptămână (32,06%) sau de două ori pe săptămână (28,80%), consumul de ouă – de 2-3 ori pe săptămână, diferențele în funcție de sex fiind nesemnificative statistic. Cartofii sunt prezenți în special în meniu – de 2-3 ori pe săptămână (38,04%), iar produsele pe bază de zahăr